

Danske arbejdere kan have indåndet så store mængder af det kræftfremkaldende stof krom-6, at de risikerer at få lungekræft. Særligt industri- og metalarbejdere kan være i farezonen, når de for eksempel har brugt det farlige stof til at overfladebehandle metal.

Forskere ved Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø har gennemregnet, hvad konsekvensen af den eksisterende grænseværdi for krom-6 er. Cirka 200 ud af 10.000 personer, som er blevet udsat for den nuværende grænseværdi gennem et arbejdsliv, vil ende med at få lungekræft, viser forskernes analyse. Det er mindst 200 gange flere, end man normalt accepterer. EU har først for nylig sat en grænse for brug af krom-6, som endda er mere lempelig end den danske.

»Det er uforståeligt, at der sættes grænseværdier, hvor det entydigt er bevist, at relativt mange vil få kræft,« konstaterer Keld Alstrup Jensen, professor i kemisk arbejdsmiljø ved Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø.

Tal fra EU viser, at cirka 900.000 europæere er i kontakt med krom-6 på deres arbejde, heraf omtrent 10.000 danskere.

»Med de nuværende regler risikerer mange danske arbejdstagere at få lungekræft. Selv hvis virksomhederne lægger sig ti gange under grænseværdien, vil medarbejderne ikke være tilstrækkeligt beskyttet,« siger professor Ulla Vogel, som forsker i kemisk arbejdsmiljø ved Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø.

Hun tilføjer, at man forskningsmæssigt står på »meget sikker grund«.

Krom-6 blandt de farligste stoffer

Grænseværdier betegner det maksimale niveau, myndighederne tillader, at arbejdstagere udsættes for fra farlige stoffer. Stoffet krom-6 er blandt de allerfarligste.

De enkelte medlemslande i EU kan selv indføre strengere krav til farlige stoffer, og Danmark passer faktisk bedre på sine arbejdere end EU, når det handler om krom-6. I 2017 indførte EU en grænseværdi for krom-6.

EU har et mål om på sigt at komme på niveau med lande som Danmark, men for få år siden lagde EU-Kommissionen op til en grænseværdi, hvor hele 1.000 af 10.000 udsatte personer, vil ende med at få lungekræft.

»En grænseværdi, der tillader, at 10 procent af de udsatte får lungekræft, er jo ikke en reel grænseværdi,« siger professor Ulla Vogel.

Stoffet krom-6 anvendes blandt andet til forkromning og fornikling - det vil sige, når man for eksempel lægger det tynde, metalliske skær på vandhaner. Eller når man påfører den skinnende overflade på motorcyklers skærme og udstødninger. Svejsning i rustfrit stål kan også udløse krom-6, for eksempel når en metalarbejder svejser stålbjælker sammen i et hus.

Sagen handler om troværdighed

Ulla Vogel forklarer, at forskerne ikke har overblik over, hvor mange eller hvem der kan være blevet udsat for krom-6.

»Kemisk arbejdsmiljø har været underprioriteret i årtier,« siger hun og understreger alvoren af den nye viden:

»Virksomheder lærer sig selvfølgelig op ad grænseværdier, og grænseværdierne kan have konsekvenser 40 år ud i fremtiden. Vi ser stadig tilfælde af lungekræft forårsaget af asbest, selv om asbest blev forbudt i 1980'erne. Denne sag handler i sin substans om troværdighed. Om vi kan have tillid til grænseværdierne, og om vi vil acceptere, at ansatte får kræft på deres arbejde.«

Ifølge forskernes nye beregninger har stort set alle EU-lande for lempelige grænseværdier for krom-6. På spørgsmålet, om hele Europa har sovet i timen, svarer Ulla Vogel:

»Det er rigtigt, at der er kommet ny euro-

BERINGSKE
19.10.18

+

pæisk forskning. Men der er langt fra den første forskningsartikel, til at alle er enige i EU, og at det bliver til lov.»

De seneste årtier har enkelte sager om grænseværdier fået stor opmærksomhed. Eksempelvis sagen om ansatte i vindmølleindustrien, som havde arbejdet med skadelige stoffer, blandt andet epoxy.

»I den sag risikerede de ansatte at udvikle eksem. I den aktuelle sag taler vi om, at folk kan få kræft. Det må sige noget om denne sags alvor,« siger Keld Alstrup Jensen, professor i kemisk arbejdsmiljø.

Danmark er blandt de EU-lande, som stiller allerstørst krav til brugen af krom-6. Alligevel er forskerne kritiske.

»Der bliver skabt en falsk tryghed, når virksomhederne ikke kan regne med, at grænseværdierne beskytter deres medarbejdere,« siger professor Keld Alstrup Jensen.

Han henviser til, at både virksomhederne og samfundet på sigt taber penge, når ansatte bliver syge.

Intet overblik

Bent Horn Andersen har arbejdet som kontorchef i Arbejdstilsynet og er i dag chefkonsulent i organisationen Dansk Industri. Dansk Industri ved ikke, hvor mange danskere der arbejder med krom-6 - og slet ikke i hvilke mængder.

»Vi kommer ikke til at finde ud af det. For vi har ikke kendskab til, hvor mange der på den enkelte virksomhed udsættes for krom-6,« siger Bent Horn Andersen.

Kun i meget få tilfælde vil man finde danskere, hvor man entydigt kan dokumentere, at de har fået lungekræft på grund af krom-6, pointerer Bent Horn Andersen. Det skyldes, at der kan gå flere årtier fra indånding til sygdom, og at man tydeligt skal kunne påvise, at sygdommen skyldes netop det farlige stof.

»Vi ved for eksempel, at der er en entydig sammenhæng mellem udsættelse for asbest og lungehindekræft. Men lungekræft kan du få fra mange andre stoffer end krom-6. Derfor kan det være vanskeligt at påvise sammenhængen,« forklarer Bent Horn Andersen.

Professor Gunnar Johanson, forsker i kemisk påvirkning ved Karolinska Institutet i Sverige, bekræfter, at de danske forskere har regnet korrekt.

»Ved regelmæssig eksponering ved disse niveauer er risikoen for at få kræft uacceptabelt stor,« siger Gunnar Johanson.

Myndighederne tilstræber, at maksimalt 1 af 100.000 personer bliver syg, når de arbejder helt op til en grænseværdi. Den absolutte smertegrænse er 1 syg af 10.000 udsatte personer, oplyser Ulla Vogel.

Arbejdstilsynet skriver til Berlingske, at man tager de nye oplysninger »meget alvorligt.«

Hg...

»Arbejdstilsynet blev orienteret herom af NFA i juni måned, og Arbejdstilsynet har derfor bedt NFA om at gennemgå den videnskabelige dokumentation og vurdere, om grænseværdien for chrom 6 skal sænkes - det vil sige, om den skal være strammere,« udtaler Katrine Krone, kontorchef i Arbejdstilsynet.

EU-Kommissionen betoner i et skriftligt svar til Berlingske, at ethvert tilfælde af arbejdsrelateret kræft er ét for meget, men tager sine forbehold over for forskernes udregninger:

»Videnskabelige anskuelser ser udelukkende på den abstrakte sundhedsrisiko ved eksponering. De tager ikke forbehold for arbejdsmiljø og brugen af beskyttelsesudstyr. Derfor er sådanne udregninger en teoretisk øvelse og en del af den videnskabelige proces, men siger intet om de faktiske risici i praksis,« skriver en talsmand for EU-Kommissionen.

LÆS MERE PÅ NÆSTE SIDE

Af Lars Nørgaard Pedersen larp@berlingske.dk,
Katrine Jo Andersen karj@berlingske.dk
og Chris Kjær Jessen chje@berlingske.dk

Det ligner et tilfælde, at det blev opdaget.

Midt i maj i år underviste professor Ulla Vogel på Karolinska Institutet i Stockholm, et af verdens førende universiteter indenfor medicin.

På et tre dages-kursus viderebragte hun sin viden om risiko for at udvikle kræft på arbejdspladser. Kursusdeltagerne var fagfolk med kendskab til farlige stoffer og kemikalier, heriblandt ansvarlige for arbejdsmiljø i virksomheder og ansatte ved det svenske arbejdstilsyn.

Kursisterne skulle blandt andet lære at beregne grænseværdier for farlige materialer. En grænseværdi betegner den absolut højeste mængde af et skadeligt stof, som myndighederne tillader, vi bliver udsat for på arbejdspladsen. Grænseværdier skal hindre, at folk bliver syge, når de går på arbejde. For eksempel hvis man kommer i kontakt med farlige stoffer som arsenik, nikkel, kviksølv og asbest.

På kurset i Stockholm blev metallet krom-6 brugt som regneøvelse. Krom er et grundstof, som findes i forskellige varianter. Nogle kromtyper udløser eksem og allergi; den klart farligste variant er krom-6. Man ved, at man får lungekræft, når man indånder krom-6 i visse mængder. Mens kursisterne regnede, prikede en medunderviser til Ulla Vogel. Har du set, hvad EU ønsker som grænseværdi for krom-6, spurgte han.

EU-Kommissionen gennemgår i disse år, om op til 50 stoffer og materialer bør få en lavere og dermed mere sikker grænseværdi. Medunderviseren viste Ulla Vogel, hvad EU-Kommissionen foreslog.

Det kunne umuligt passe, tænkte hun.

Den grænseværdi ville udløse talrige kræfttilfælde.

Fem professorater

Ulla Vogel er 52 år og arbejder ved Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø, hvor

BLÅ BOG

Ulla Vogel

52 år.

Professor og forsker ved Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø med fokus på kemisk arbejdsmiljø.

Udnævnt til professor fem gange inden for tre forskellige områder: fødevareretoksikologi, molekylær cellebiologi og kemisk arbejdsmiljø.

udnævnt til professor fem gange. Efter i Sverige drog Ulla Vogel hjem og regnede. Tillader vi virkelig en grænseværdi for krom-6, som betyder, at talrige europæere sikrer at få kræft?

Ulla Vogel gennemgik både den eksisterende danske værdi og EUs nye ønskede værdi. Der findes omfattende nye studier af kræft, så Ulla Vogel kunne regne præcist: EU's slåede grænseværdi betyder, at 1.000 af 100.000 personer, som dagligt arbejder helt op til den gamle grænseværdi for krom-6, vil udvikle lungekræft.

Forskningen viste desuden, at den nye, lavere danske grænseværdi betyder, at 10.000 personer, som dagligt bliver udsat for den gamle grænseværdi, vil udvikle kræft i lungerne. Lungekræft har forstemmende prognose, og år efter at personer har fået stillet diagnosen, er næsten halvdelen døde.

Professor Ulla Vogel fremhæver, at det er arbejdstagere og virksomheder har en betydning i, at grænseværdierne beskytter dem.

»Virksomhederne tror jo, at deres medarbejdere er i sikkerhed, hvis de holder sig under grænseværdierne. 200 syge

